

Bra att veta om **SCREENING AV LIVMODERHALSCANCER**

Det lönar sig att delta i screeningen –
cancer går att förebygga!



LIVMODERHALSCANCER

Vad är livmoderhalscancer?

Livmoderhalscancer är den näst vanligaste cancerformen hos kvinnor i världen. I Finland har denna cancer blivit sällsyntare tack vare det nationella screeningsprogrammet: årligen konstateras hos oss ca 170 nya fall av livmoderhalscancer. Även unga kvinnor i fertil ålder kan insjukna i denna cancer, och i Finland har livmoderhalscancer tyvärr blivit vanligare just hos kvinnor i åldern 30–40 år. Symptomen kan bestå av överlopps blödningar, blödningar efter samlag eller onormal vitflytning, men i allmänhet ger denna sjukdom inga symptom i ett tidigt stadium.

VISSTE
DU?

Eftersom livmoderhalscancer utvecklas så långsamt, kan man genom screening upptäcka förstadierna i tid.

Livmoderhalscancer utvecklas långsamt via olika förstadier. Förstadierna är cellförändringar, av vilka största delen dock läker av sig själv utan behandling, speciellt hos unga kvinnor. En del av cellförändringarna utvecklas dock vidare till

en elakartad sjukdom. Det tar i allmänhet en lång tid – tid till och med tio år – innan dessa cellförändringar utvecklas till cancer.

Vilka är riskfaktorerna för livmoderhalscancer?

Den viktigaste enskilda orsaken till uppkomsten av livmoderhalscancer är en långvarig infektion med humant papillomvirus HPV (Human Papilloma Virus på engelska). HPV överförs sexuellt. Till de främsta övriga riskfaktorerna hör rökning och klamydia. Rökning bland annat upprätthåller HPV-infektionen och fördröjer tillfrisknandet från viruset.

Hur kan man förebygga livmoderhalscancer?

Förstadierna kan upptäckas med hjälp av screening och behandlas innan de utvecklas till egentlig cancer. I och med den effektiva screeningen har fallen av livmoderhalscancer minskat i Finland: nuförtiden lyckas man fullständigt förhindra fyra av fem cancerfall! I det nationella vaccinationsprogrammet ingår numera också HPV-vaccinet, som erbjuds flickor och pojkar i åldern 11–12 år.

SCREENINGSPROGRAMMET FÖR FÖREBYGGANDE

För vem?

I Finland, alla kvinnor kallas till screening för förebyggande av livmoderhalscancer med fem års mellanrum. Den första kallelsen skickas i allmänhet till 30-åriga kvinnor och den sista till 65-åriga kvinnor.

Kvinnor i alla åldrar och av alla sexuella inriktningar kan insjukna i denna sjukdom, oberoende av hur sexuellt aktiva de är eller vilken preventivmetod de använder. Det skulle alltså vara viktigt att alla kvinnor deltog i screeningen. Gravitet, amning eller bortopererad livmoder är inga hinder för deltagande i denna undersökning. Hemkommun bekostar screeningen, och den är avgiftsfri för deltagarna.

Varför lönar det sig att delta i screeningen?

Screening är en effektiv metod att förebygga livmoderhalscancer. Största delen av fallen av livmoderhalscancer konstateras hos kvinnor som inte har deltagit i screeningar. Det lönar sig alltid att delta i screeningen, även om motsvarande undersökning har gjorts annanstans för inte så länge sedan.

TIESITKÖ?

Undersökningar visar att det inte är nödvändigt att delta i provet oftare än med 3–5 års mellanrum, om man inte har symptom.



Vad görs under screeningsbesöket?

Under screeningsbesöket tar en sköterska ett cellprov från slidan, livmodermunnen och livmoderkanalen. Screeningsprovet består av ett cellprov dvs. ett papa-prov eller ett HPV-test. Cellprovet tas helst inte under menstruationen, eftersom provet då är svårare att tolka. Provtagningen kan kännas som ett litet nyp och under ett par dagar efteråt kan det förekomma ringa blödning.

Vid besöket fyller deltagaren också i en blankett för förhandsinformation. Det är också bra att man kontrollerar datumet för föregående menstruation för screeningsbesöket.

Hurdana screeningstest används?

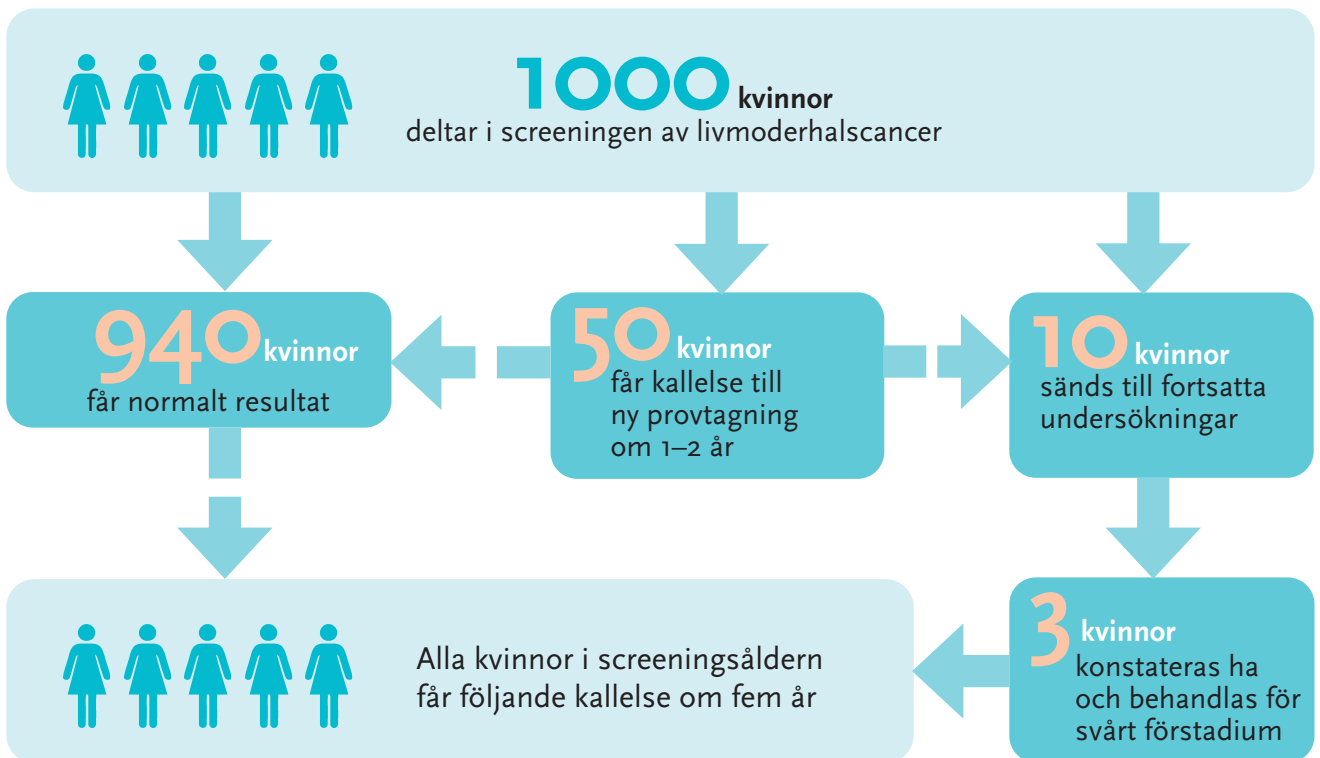
Papa-provet är ett cellprov, som tas från slidan och livmodermunnen. Provet består av tre olika delar: med en glasspinneliknande träspatel tas varsitt cellprov både från slidan och livmodermunnen och med en liten borste tas celler från

livmoderkanalen. Det färgade cellprovet fästs på ett objektivglas och undersöks i ljusmikroskop, och avvikande celler och cellkluster bestäms och klassificeras.

HPV-testet tas från livmoderkanalen med en liten borste. Med HPV-testet undersöks om det i livmoderkanalens celler finns DNA av de HPV-virus, dvs. högriskvirus, som är de vanligaste orsakerna till cancer.

Hur får jag resultatet?

Provresultaten sänds till dig personligen per post. För över nio av tio kvinnor är svaret normalt och inga cellförändringar i livmoderhalsen har då upptäckts. Om screeningen visar att det finns behov av fortsatta undersökningar, får du anvisningar om dessa i svarsbrevet. Även i dessa fall är det nästan alltid fråga om endast en lindrig förändring, som inte är cancer eller ens förstadium till cancer.



VAD ÄR HPV?

Hur smittas HPV?

HPV-infektionen överförs från en person till en annan i slemhinns- och hudkontakt. Det vanligaste sättet att bli smittad är vid samlag, men också vid oralsex eller via händer. Det är egentligen omöjligt att spåra smittan, för infektionen är i allmänhet symptomfri eller ger symptom först efter flera månader eller år. Även symptomfria personer kan överföra HPV till andra. Man kan undvika infektionen genom att använda kondom. En kondom ger inte ett fullständigt skydd (enligt undersökningar 70 %), för HPV kan smitta även från hudområden som kondomen inte helt täcker.

Hurdana symptom ger en HPV-infektion?

Eftersom infektionen är symptomfri, är den smittade i allmänhet inte medveten om att hen är HPV-smittad. Man kan inte heller se cellförändringarna med blotta ögat. Vissa HPV-typer orsakar kondylom, alltså könsvärtor, som är synliga vårtliknande förändringar i könsorganen eller kring anus som förorsakas av HPV. Symptom på HPV-infektion kan i mycket sällsynta fall vara sveda, klåda, sårnader och till och med blod i urinen om könsvärtorna ligger vid urinrörets mynning. Kondylom inte utvecklas till cancer.

Vilka cancersjukdomar ger HPV upphov till?

En HPV-infektion kan orsaka cellförändringar i hud och slemhinnor och om infektionen

blir långvarig kan dessa utvecklas till cancer. HPV kan orsaka cancer i könsorganen, anus, munnen och svalget. Cancer utvecklas dock under loppet av flera år, till och med tio år. Den vanligaste cancer som HPV kan ge upphov till är livmoderhalscancer.

Hur botas en HPV-infektion?

Det finns inget botemedel mot HPV. HPV-infektionen läker i allmänhet av sig själv på ett par år tack vare människans eget immunsystem. Man kan dock avlägsna förstadiet till livmoderhalscancer med olika ingrepp. Kondylom kan behandlas med receptbelagda mediciner och ibland kan de avlägsnas kirurgiskt, genom nedfrysning eller med laser.

Hur kan man skydda sig mot HPV?

Man bör alltid använda kondom med en ny sexpartner. Numera finns det också ett vaccin mot HPV. I det finska vaccinationsprogrammet ingår ett vaccin som skyddar mot de allmännaste HPV-typer som orsakar cancer. För tillfället kan alla flickor och pojkar i åldern 11–12 år få vaccinet gratis. Vaccinet förhindrar sannolikt fyra av fem fall av livmoderhalscancer, och det har konstaterats förebygga 95 % av de svåra förstadierna till livmoderhalscancer. Vaccinet kan också vara effektivt mot andra former av cancer som HPV orsakar. Vaccinets effekt är överlägset bäst om man får vaccinet innan man har haft sex första gången i sitt liv.

YTTERLIGARE
INFORMATION OCH EN
VIDEO OM SCREENINGEN

www.livmoderhalsscreening.fi